

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH020038
NAZWA
OBSZARU Góry Kamienne

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH020038	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Góry Kamienne

1.4. Data opracowania 2004-08	1.5. Data aktualizacji 2024-03
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja:	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres:	Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail:	kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2007-08
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2009-02
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2021-11
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 2 września 2021 r. w spr. soo Góry Kamienne (PLH020038)

2. POŁOŻENIE OBSZARU

[Powrót](#)

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

Długość geograficzna	Szerokość geograficzna
16.0948	50.678

2.2. Powierzchnia [ha]:	2.3. Obszar morski [%]
24098.85	0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2 Nazwa regionu

PL51	Dolnośląskie
------	--------------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0
%)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

[Powrót](#)

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
3260			5.66		G	B	C	B	B
40A0			0.04		G	D			
6190			0.14		G	A	B	A	A
6210	X		18.11		M	B	C	C	C
6230			112.76		M	A	B	B	B
6410			57.56		G	A	C	B	B
6430			63.08		M	B	C	B	B
6510			2344.19		M	A	C	B	B
6520			1440.38		M	A	B	A	A
7110			0.47		G	A	C	A	A
7140			3.06		G	B	C	B	B
7230			4.6		G	B	C	B	B
8150			2.03		G	A	B	A	A
8220			3.39		G	A	C	A	A
8310			0.0	5	G	A	C	B	B
9110			647.66		M	A	C	B	B
9130			324.94		M	A	C	B	B
9180			208.41		M	A	C	B	B

91D0		15.8		G	B	C	B	C
91E0		114.96		G	B	C	C	C

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
M	1308	Barbastella barbastellus			w	5	10	i		G	C	C	C	C
M	1337	Castor fiber			p	4	8	i	R	M	D			
F	1096	Lampetra planeri			p					G	D			
M	1355	Lutra lutra			p	4	6	i	C	G	C	B	C	C
I	1060	Lycaena dispar			p					G	C	B	C	B
M	1323	Myotis bechsteinii			w	1	5	i		G	C	C	C	C
M	1321	Myotis emarginatus			w	5	10	i		G	C	C	B	C
M	1324	Myotis myotis			w					G	C	B	C	B
M	1324	Myotis myotis			r					G	C	B	C	B
I	6179	Phengaris nausithous			p					G	C	B	C	B
I	6177	Phengaris teleius			p					G	C	B	C	C
M	1303	Rhinolophus hipposideros			w	5	10	i		G	C	C	B	C
A	1166	Triturus cristatus			p					G	C	C	C	C

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych

(kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N16	1.18
N19	12.59
N10	3.54
N17	41.01
N23	1.18
N12	40.51
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Proponowany obszar obejmuje stare, wulkaniczne Góry Kamienne oraz niewielką część piaskowców Gór Stołowych (Zawory). Obszar jest częściowo przekształcony przez człowieka. Jest to głównie teren górzysty, w większości pokryty przez półnaturalne łąki oraz zbiorowiska leśne. Wśród nich dominują bory, choć na stokach i piargach utrzymują się buczyny i zboczowe lasy Tilio-Acerion. Niestety, większość stanowisk lasów liściastych zostało przekształconych w bory, lub wyciętych w celu utworzenia pól oraz kamieniołomów.

4.2. Jakość i znaczenie

Źródłem danych o siedliskach i gatunkach, o ile nie wskazano inaczej – jest dokumentacja planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038.

SIEDLISKA PRZYRODNICZE

3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranuncion fluitantis*

Jest to istotny typ siedliska w obszarze z uwagi na pełnione funkcje ekologiczne. Występuje na niewielkich odcinkach Ścinawki (od Mieroszowa do granicy państwa) i Zadorny (od Gorzeszowa do Krzeszowa), które zachowały zróżnicowanie morfologiczne dna i skarp brzegowych.

Ocena ogólna – B, w tym:

reprezentatywność – ocena B, ponieważ płaty siedliska są dobrze wykształcone, choć nie zawierają wielu gatunków wskaźnikowych;

stan zachowania – ocena B, przy stopniu zachowania struktury II i stopniu zachowania funkcji II;

powierzchnia względna – ocena C - łączna powierzchnia siedliska w obszarze to zaledwie 5,66 ha i jest ona niewielka w stosunku do krajowych zasobów siedliska.

*40A0 Subkontynentalne zarośla okotopannońskie (Zarośla wisienki stepowej)

Reprezentatywność – ocena D (siedlisko nie stanowi przedmiotu ochrony).

Siedlisko zostało stwierdzone w trakcie badań terenowych prowadzonych w 2012 r. Fragmentaryczne płaty znajdują się na wychodniach porfirowych na Kruczym Kamieniu. Łączna powierzchnia siedliska w obszarze jest niewielka – 0,04 ha. Podstawowym elementem budującym poszczególne płaty jest irga pospolita *Cotoneaster integerrimus* oraz inne gatunki ciepłolubne z klasy *Koelerio-Corynephoretea* i *Festuco-Brometea*. Jest to jedno z niewielu (4-5) stanowisk zidentyfikowanych do tej pory w Sudetach.

6190 Środkowoeuropejskie murawy z kostrzewą bładą

W Górach Kamiennych znajduje się jedno z 10 znanych stanowisk tego typu siedliska w Sudetach. Zajmuje nie mniej niż 10% łącznej powierzchni siedliska w kraju (powierzchnia względna – ocena B). Na południowo-zachodnim stoku Kruczego Kamienia znajdują się naturalne wychodnie skały macierzystej, zbiegające w formie grzęd i skałek od szczytu do podnóża – w ich obrębie znajduje się jeden z większych

kompleksów ciepłolubnej roślinności naskalnej w Sudetach Polskich. Zbiorowiska te pierwotnie włączone zostały do siedliska 6110 skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską Alysso-Sedion, z uwagi na występowanie rojownika pospolitego *Sempervivum soboliferum*, co spowodowało zaliczenie ich do zespołu *Sempervivum soboliferi*, który uważany jest za identyfikator fitosocjologiczny tego typu siedliska. Zgodnie z opracowaniem Świerkosz K., Szcześniak E. 2011. Ocena występowania w Polsce siedliska przyrodniczego 6190 - murawy naskalne z kostrzewą bladą (*Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis*) na podłożach bezwapiennych, w celu uzupełnienia sieci Natura 2000, wykonanym na zlecenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska stwierdzono, że siedlisko to w istocie reprezentuje murawy z dominującą kostrzewą bladą *Festuca pallens*, Murawy te należą do stosunkowo ubogich, lecz dobrze zachowanych (stan zachowania - ocena A). Odznaczają się udziałem sukulentów, m.in. rojownika pospolitego *Jovibarba sobolifera* (*Sempervivum soboliferum*), rozchodnika wielkiego *Sedum maximum* i rozchodnika ostrego *Sedum acre*. Ponieważ Kruczy Kamień był miejscem występowania niepylaka apollo *Parnassius apollo*, dla wzbogacenia jego bazy pokarmowej wprowadzono tu także rozchodnika białego *Sedum album* (ten gatunek rozchodnika notowany był w trakcie prowadzonych badań w 2012 r.). Stałymi składnikami muraw są zanokcica północna *Asplenium septentrionale* oraz ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria*. Przed wojną w tym miejscu prowadzony był wypas, po objęciu ochroną rezerwatową wypasu zaprzestano i obecnie w żlebach i u podnóża odtwarzają się zbiorowiska leśne. Ze względu na główny obiekt ochrony w 2011 r. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska udzielił zgody na usunięcie części drzewostanu i ponowne odsłonięcie skałek. W trakcie prowadzenia badań reprezentatywność oceniono jako doskonałą (ocena A), jak również nadano ocenę ogólną A.

***6210 Murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea)**

Jest to istotny dla obszaru typ siedliska z uwagi na ekstrapozycyjny charakter oraz na bardzo wysoką wartość dla różnorodności biologicznej obszaru, jednak silnie zagrożony wskutek zaprzestania użytkowania (głównie wypasu). Murawy kserotermiczne spotkać można w okolicy Kochanowa, stwierdzono je także na niewielkich powierzchniach w okolicy Uniemyśla, Chelmska oraz w Różanej. Łączna powierzchnia płatów siedliska nie jest znacząca w odniesieniu do krajowych zasobów siedliska (ocena C). Ich występowanie ściśle wiąże się z obszarem wychodni piaszczystych. Rozwijają się na silnie eksponowanych południowych, południowo-zachodnich i zachodnich stokach wzniesień. W większości przypadków są to fitocenozy o właściwej strukturze przestrzennej i dużym bogactwie gatunkowym (reprezentatywność – ocena B).

Reprezentują zbiorowiska należące do rzędu Brometalia. Na stanowiskach w okolicy Kochanowa występują w nich przedstawiciele storczykowatych, tj.: gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, listera jajowata *Listera ovata* oraz inne rzadkie gatunki roślin, takie jak: goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata*, podejźrzon księżycowy *Botrychium lunaria*, ośmiol mniejszy *Cerinth minor*. W roku 2006 większość analizowanych płatów była dobrze zachowana, natomiast badane w 2012 r. płaty (około 30% znanych płatów) zachowane były w stopniu złym U2 (2 płaty) lub niezadowalającym (U1) – 4 płaty. Ogólny stan zachowania siedliska w obszarze oceniony został na C, przy stopniu zachowania funkcji II, stopniu zachowania struktury III oraz możliwości odtworzenia II. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, nadano ocenę ogólną C.

***6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion - płaty bogate florystycznie)**

Istotny typ siedliska w obszarze, płaty siedliska są na ogół dobrze zachowane i stanowią jeden z ważniejszych przedmiotów ochrony (ocena ogólna B). Płaty o największym areale znajdują się w okolicach miejscowości Lipiennica, Kochanów, Różna i Gorzeszowa, a także w Masywie Bukowca. Miejsca wilgotne zajmują tzw. mokre psiary klasyfikowane do zespołu *Junco-Nardetum* lub do *Deschampsio-Polygonetum*, natomiast podłoża suche, na wyniesieniach zasiedlają zbiorowiska należące do szeroko ujętego zespołu *Polygalo-Nardetum* oraz do *Thymo-Festucetum ovinae*. Do siedliska 6230 zaliczano płaty z dominacją gatunków charakterystycznych klasy *Nardo-Callunetea*, takich jak: bliźniczka wyprostowana *Nardus stricta*, dziurawiec czteroboczny *Hypericum maculatum*, goździk kropkowany *Dianthus deltoides*, arnika górską *Arnica montana*, krzyżownica *Polygala vulgaris* et *oxyptera*, izgrzyca przyziemna *Danthonia decumbens*, gnidosz rozestany *Pedicularis sylvatica* oraz śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, kostrzewa owcza *Festuca ovina* s.str. Na terenie obszaru zbiorowiska muraw bliźniczkowych są ostoją wielu rzadkich gatunków, w ich składzie gatunkowym notowano (w 2006 r.) takie gatunki jak: arnika górską, goryczuszka polna *Gentianella campestris*, kukułka biała *Dactylorhiza sambucina*, podkolan biały *Platanthera bifolia* i widłak goździsty *Lycopodium clavatum*. Mając na względzie powyższe, w zakresie reprezentatywności nadano siedlisku ocenę A. Natomiast z uwagi na niewielką łączną powierzchnię siedliska w stosunku do krajowej powierzchni siedliska (poniżej 2%), powierzchnię względną oceniono na C.

W trakcie badań terenowych w 2012 r. dla 64% płatów uzyskano oceny ogólne, natomiast szczegółowo

zweryfikowano 34% ogólnej liczby płatów (ogólny stan zachowania – niezadowalający U1). Na tej podstawie oceniono stan zachowania siedliska w obszarze na B (przy stopniu zachowania struktury II oraz stopniu zachowania funkcji II).

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)

Siedlisko zajmuje powierzchnię 57,56 ha, co stanowi 0,24% powierzchni obszaru Natura 2000. Płaty siedliska występują w dolinie Zadrnej, w obrębie polderu przeciwpowodziowego pomiędzy Jawiszowem a Krzeszówkiem, jak również na wierzchowinie koło Kochanowa i koło Gorzeszowa. W obrębie płatów notowano następujące gatunki charakterystyczne: przytulia północna *Galium boreale*, okrzyn łąkowy *Laserpitium prutenicum*, krwawnik kichawiec *Achillea ptarmica* i olszewnik kminkolistny *Selinum carvifolia*. Płaty siedliska są bardzo bogate w gatunki, o dużej mozaice lokalno-siedliskowej, często współwystępują z płatami siedlisk 7230 oraz 6510.

Ocena ogólna B, w tym:

Reprezentatywność – ocena A (płaty są bardzo dobrze wykształcone i mają liczne gatunki wskaźnikowe);

Powierzchnia względna – C;

Stan zachowania – B (przy stopniu zachowania struktury II oraz stopniu zachowania funkcji II).

6430 Ziołorośla górskie (Adenostylion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium)

Siedlisko w całym obszarze Natura 2000 zajmuje 63,08 ha (0,26% powierzchni obszaru). Płaty siedliska związane z korytami rzek i innych cieków oraz z obrzeżami lasów. Rozwijają się wąskimi pasami w rejonie cieków i tworzone są przez zbiorowiska z obecnością takich gatunków jak: lepieźnik różowy *Petasites hybridus*, świerżabek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum*, pokrzywka zwyczajna *Urtica dioica*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, podgorycznik pospolity *Aegopodium podagraria* i marchewnik anyżowy *Myrrhis odorata*. Szczególnie często spotykane są na siedliskach żyznych i wilgotnych w dolinie Sokołowca i jego dopływów oraz nad Ścinawką i Zadrną. Sporadycznie spotykane są także w wyższych partiach nad ciekami śródleśnymi (płaty z dominacją lepieźnika białego *Petasites albus* i udziałem gatunków z klasy *Querco-fagetea*).

Ocena ogólna B, w tym:

Reprezentatywność – B (płaty są dobrze wykształcone);

Stan zachowania – B, przy stopniu zachowania struktury II i stopniu zachowania funkcji II;

Powierzchnia względna – C.

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)

Jedno z najpospolitszych siedlisk przyrodniczych w obszarze reprezentowane przez zbiorowiska bogatych gatunkowo łąk świeżych, najczęściej dwukośnych. Stanowią one większość użytków zielonych terenów położonych poniżej 400-500 m n.p.m. Duże kompleksy tych łąk znajdują się m.in. w okolicach Lipiennicy, Krzeszówka, Gorzeszowa, Grzęd czy Okrzeszyna. W ich składzie występuje wiele gatunków zielnych i traw oraz stwierdza się większość z gatunków wskaźnikowych, jak np.: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, biedrzeniec wielki *Pimpinella major*, chaber łąkowy *Centaurea jacea*, świerzbica polna *Knautia arvensis*, kozibród łąkowy *Tragopogon pratensis*, marchew zwyczajna *Daucus carota*, jastrun właściwy *Leucanthemum vulgare*, wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, krwiściąg lekarski *Sanguisorba officinalis*, dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*. Na terenie obszaru łąki te są również siedliskiem wielu gatunków chronionych i rzadkich, takich jak: storczyk męski *Orchis mascula*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*. Część łąk reprezentujących to siedlisko stanowią użytki przemienne, w składzie florystycznym płatów tej roślinności wydatnie zwiększa się udział elementów pastwisk i psiar. Często występują także formy regeneracyjne łąk świeżych na odłogach oraz formy regeneracyjne na powierzchniach o przywróconej gospodarce kośnej lub kośno-pastwiskowej po latach odłogowania.

Całkowita powierzchnia siedliska w obszarze to 2344,19 ha, co stanowi blisko 10% całkowitej powierzchni obszaru Natura 2000. Z uwagi na znaczną liczbę płatów zachowanych w stopniu doskonałym, duże powierzchnie płatów oraz rozwijającą się hodowlę zwierząt gospodarskich, ten typ siedliska stanowi jeden z najważniejszych przedmiotów ochrony w obszarze.

Ocena ogólna znaczenia obszaru w ochronie siedliska na poziomie B, w tym:

Reprezentatywność: ocena A (doskonała), nadana na podstawie stwierdzenia, iż fitocenozy stanowiące identyfikatory geobotaniczne siedliska posiadają pełną, charakterystyczną kombinację gatunków wykształconą w typowych warunkach ekstensywnego użytkowania rolniczego.

Powierzchnia względna: ocena B, dokonana na podstawie szacunkowego określenia wartości.

Stan zachowania: ocena B, w tym:

stopień zachowania struktury: II (dobrze zachowana), z uwagi na typowość wykształcenia fizjonomii fitocenozy

stanowiących geobotaniczne identyfikatory siedliska oraz wysoki udział gatunków charakterystycznych wykształconych w typowych dla siedliska warunkach ekstensywnego użytkowania.

stopień zachowania funkcji: II (dobre perspektywy), wynikające z funkcjonowania w obszarze sprzyjającej gospodarki rolnej.

6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (Polygono-Trisetion)

Typ siedliska zajmujący duże powierzchnie otwarte na obszarach położonych powyżej 500 - 600 m n.p.m.

Najczęściej spotykany jest w Górach Suchych. W składzie florystycznym dominują liczne gatunki charakterystyczne dla łąk świeżych, jak np. konietlica łąkowa *Trisetum flavescens*, bodziszek leśny *Geranium sylvaticum*, zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, przywrotnik *Alchemilla* sp. div., ostrożeń dwubarwny *Cirsium helenioides*, jastrzębiec *Hieracium* sp. div., pępawa czarcikęsolistna *Crepis succisifolia*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra* oraz barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*. Na łąkach tych występują także gatunki rzadkie i chronione, jak np. storczyk męski *Orchis mascula*, koniczyna kasztanowata *Trifolium spadiceum*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*. W warunkach Gór Kamiennych płyty siedliska użytkowane są w zróżnicowany sposób (późne koszenie raz w roku, pokos łączony z wypasem, wypas). W związku z tym reprezentatywność oceniono jako doskonałą (ocena A).

Siedlisko 6520 zajmuje w granicach obszaru 1440,38 ha, co stanowi 5,98% całkowitej powierzchni obszaru.

Powierzchnia względna została oszacowana na ocenę B. Siedlisko na znacznej liczbie płatów zachowane jest w stopniu doskonałym (ocena A) i użytkowane jest jako łąki kośne lub pastwiska. W obszarze rozwija się hodowla zwierząt gospodarskich, co stanowi czynnik utrzymujący występowanie siedliska, może jednak stanowić zagrożenie dla właściwej struktury i funkcji łąk konietlicowych przy zbyt intensywnym wypasie. Płaty siedliska w obszarze zachowane są w stopniu od złego po doskonały, ogólny stan zachowania w skali całego obszaru oceniono na niezadowalający (U1), jednak z naciskiem na pozytywny trend długoterminowy.

Powyższe uwarunkowania pozwoliły na nadanie siedlisku oceny ogólnej A.

*7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)

Płat tego siedliska został zidentyfikowany w trakcie prac terenowych prowadzonych w ramach Powszechnej Inwentaryzacji w Lasach Państwowych w 2007 r. w oddziale leśnym 234 f, około 3 km na południe od

Chełmska Śląskiego (Rudy, Dziuba 2010). Jest on położony na wysokości 540-550 m n.p.m. Ma powierzchnię ok. 0,47 ha (powierzchnia względna – ocena C) i jest lekko nachylone w kierunku zachodnim.

Nie jest zasilane żadnym ciekim powierzchniowym, jednak u jego podnóża wypływa niewielka ilość wody zasilającej jeden z dopływów Szklą. We wrześniu 2007 r. wykonano pojedynczy odwiert w środkowej części torfowiska, który wykazał miąższość pokładu torfu wynoszącą 1,3 m. Na torfowisku przeważają przede wszystkim gatunki torfowisk wysokich – mchy torfowce *Sphagnum* sp., welnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum* oraz rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* w jego wyższej części. Miejscami pojawiają się gatunki torfowisk przejściowych, takie jak welnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium* oraz turzycza pospolita *Carex nigra* (reprezentatywność – ocena A). Taka mozaika siedlisk świadczy o tym, że na części powierzchni torfowisko jest jeszcze pod wpływem wód płynących, pochodzących najprawdopodobniej z wysięków lub źródeł znajdujących się pod pokładem torfu. Na źródłkowy charakter wskazuje także obecność torfowca ząbkowanego *Sphagnum denticulatum*. Flora torfowiska liczy 22 gatunki, z których najcenniejszym jest ww. rosiczka okrągłolistna. Stan zachowania płatu oceniono jako doskonały (ocena A).

Uwzględniając szczegółowe oceny obszaru, siedlisku nadano ocenę ogólną A.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*)

Płaty siedliska występują na rozproszonych stanowiskach, najczęściej o małej powierzchni (powierzchnię względną oceniono na C). Łączna powierzchnia siedliska w obszarze to zaledwie 3,06 ha (0,013% całkowitej powierzchni obszaru). Największe płyty tego siedliska odnotowano w roku 2006 w okolicach Kochanowa, Gorzeszowa, Grzęd i Łącznej. Wówczas notowano tam zbiorowiska bogate w gatunki, z licznymi stanowiskami storczyków (kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, listera jajowata *Listera ovata*) i innych rzadkich gatunków roślin, jak np.: turzycza *Davalla* *Carex davalliana*, fiołek błotny *Viola palustris*, gnidosz rozesłany *Pedicularis sylvatica*, starzec kędzierzawy *Senecio rivularis*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum* (reprezentatywność i stan zachowania B). W 2012 r. zweryfikowano część z tych płatów (z czego jeden płat zachowany był w stanie dobrym, a część płatów zakwalifikowano do siedliska 7230). Typ siedliska nie należy do najistotniejszych w obszarze, ważne jest jednak jego zachowanie z uwagi na występowanie gatunków roślin objętych ochroną i ginących oraz jako siedlisko rzadkich gatunków zwierząt (ocena ogólna B).

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Pomimo niewielkiej liczby stanowisk i bardzo małej powierzchni typ siedliska jest ważny dla utrzymania różnorodności biologicznej obszaru (ocena ogólna B). Stwierdzany był w dolinach cieków i niewielkich obniżeniach. Notowano następujące gatunki typowe: turzycza *Davalla* *Carex davalliana*, turzycza pchła *Carex pulicaris* oraz kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (reprezentatywność – B). Siedlisko jest silnie

zagrożone ze względu na niewielkie powierzchnie oraz wysoką wrażliwość na zmiany stosunków wodnych. Powierzchnię względną oszacowano na C, a stan zachowania jako dobry (ocena B), przy stopniu zachowania struktury II, stopniu zachowania funkcji III i możliwości odtworzenia II.

8150 Środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe

Obszar Natura 2000 Góry Kamienne stanowi jeden z największych obszarów występowania tego typu siedliska w Sudetach - stwierdzono tu występowanie niemal 30% stanowisk, które zajmują ponad 30% łącznej powierzchni siedliska w Sudetach (powierzchnia względna - ocena B), tj. 2,03 ha. Piargi i kamieńce na stokach Waligóry oraz Rogowca należą do największych powierzchniowo płatów – większe są tylko gołoborza bazaltowe Ostrzycy Proboszczowickiej. W trakcie badań terenowych w 2012 r. ocenie poddano znane wcześniej stanowiska – stwierdzono, że zachowane są w stopniu doskonałym (ocena A). Płaty siedliska zawierają w swoim składzie liczne gatunki typowe, takie jak starzec lepki *Senecio viscosus* czy zanokcica północna *Asplenium septentrionale* (reprezentatywność – ocena A). Ocena ogólna – A (doskonała).

8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*

Liczne i dobrze zachowane stanowiska (stan zachowania – ocena A) powodują, że siedlisko jest ważnym przedmiotem ochrony w obszarze. W trakcie badań terenowych w 2012 r. 32 płaty oceniono jako zachowane w stopniu właściwym (FV), a tylko jeden w stopniu niezadowolającym (U1). Płaty siedlisk rozwijają się w szczelinach skalnych lub na głazowiskach, obejmują pionierskie zbiorowiska paproci skalnych z zanokcicą północną *Asplenium septentrionale*, zanokcicą skalną *Asplenium trichomanes* i paprotką zwyczajną *Polypodium vulgare*. Towarzyszą im liczne mszaki i porosty oraz rośliny naczyniowe, jak *Ribes alpestris*, róża alpejska *Rosa pendulina*, jastrzębiec *Hieracium* sp. div., bodziszek cuchnący *Geranium robertianum* i inne (reprezentatywność – ocena A). Część tych zbiorowisk ma pochodzenie antropogeniczne - rozwijają się na ścianach skalnych dawnych kamieniołomów. Największe powierzchniowo stanowiska stwierdzono w obrębie skał na Rogowcu oraz w rezerwacie przyrody „Głazy Krasnoludków”. Płaty siedliska zajmują łączną powierzchnię 3,39 ha (powierzchnia względna – ocena C). Powyższe uwarunkowania pozwoliły na nadanie siedlisku oceny ogólnej A (doskonała).

8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania

Jedyny obiekt tego typu w granicach obszaru to zespół tzw. półnaturalnych jaskiń znajdujących się w okolicy Kochanowa – powstałych w wyniku działalności człowieka (kiedyś w tym miejscu znajdował się kamieniołom).

W wyrobiskach kamieniołomu znajdują się wejścia do jedenastu obiektów, w tym 5 większych - Jaskinia z Filarami, Jaskinia Zawaliskowa, Jaskinia Prosta, Jaskinia z Rondami, Jaskinia Rozdroże oraz 6 mniejszych (są to bardziej krótkie nisze w ścianie wyrobiska niż jaskinie), tj. Jaskinia Równoległa, Schron II, Schron III, Schron IV, Schron V, Schron VI. Wszystkie wymienione obiekty znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie. Obiekty zostały przebadane w 2015 r. - (Iakushenko 2015; Warchałowski 2015).

Jaskinia z Filarami to najciekawszy z kontrolowanych obiektów. Jest zdecydowanie najcenniejszym zimowiskiem nietoperzy. Jej długość szacuje się na ponad 250 metrów. Jaskinia składa się z dużej sali wraz z licznymi filarami po środku i bokach. Jaskinia jest dość często penetrowana i zaśmiecana przez ludzi. W latach 2003-2013 w jaskini stwierdzono zimowanie 11-20 nietoperzy siedmiu gatunków, w tym nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme*. W trakcie badań w 2015 r. odnotowywano tam maksymalnie 15 nietoperzy, w tym kilka nocków dużych *Myotis myotis*. W jaskini widoczne były ślady palonego ogniska.

Jaskinia Zawaliskowa to średniej wielkości jaskinia o dość dużym otworze wejściowym. Właśnie z tego powodu obiekt jest mocno wychładzany i zapewne tylko sporadycznie wykorzystywany przez nietoperze. Jest to obiekt niebezpieczny dla ludzi - we wnętrzu jaskini znajdują się liczne ostre kamienie i głazy. W jaskini odnotowano ślady obecności lisa.

Jaskinia Prosta posiada dwa wejścia, oba o dość znacznych rozmiarach, co powoduje, że obiekt ten jest dość mocno wychładzany w okresie zimy. W jej wnętrzu znajdują się pojedyncze bloki skalne.

Jaskinia z Rondami to jaskinia relatywnie długa, ale dość niska. Wchodząc do wnętrza trzeba przecisnąć się pomiędzy stropem a zwalonymi blokami skalnymi. Po kilku metrach jaskinia się powiększa i w jej środku znajduje się niewielka salka, w której odnotowano obecność jednego podkowca małego *Rhinolophus hipposideros*.

Jaskinia Równoległa to bardzo wąska i mała jaskinia. Swoją budową przypomina kręte korytarze, w których trzeba się przeciskać. Nazwa jaskini wzięła się od dwóch równoległych chodników, które do niej prowadzą.

Jaskinia Rozdroże to obiekt położony na samym końcu wąwozu. Jego wejście jest znacznych rozmiarów, przez co jej mikroklimat cechuje się dużą zmiennością. Posiada kilka drobnych, wąskich i krętych odnóg stanowiących potencjalnie dość dogodne miejsca do hibernacji (w okresach mniejszych mrozów). W jej wnętrzu zidentyfikowano wiele szczelin, pęknięć i nisz skalnych. Obiekt dość mocno zaśmiecony, ze śladami palenia ogniska.

Schrony II, III, IV, V i VI to bardzo krótkie i ciasne wnęki i pustki skalne, które zostały odkopane w czasie prowadzenia prac wydobywczych. To obiekty tak małe, że wszelkie potencjalnie występujące tu formy krasowe uległy zniszczeniu przez przeciskających się speleologów lub kopiących w tych miejscach „poszukiwaczy skarbów”. Ich mikroklimat jest bardzo zmienny i trudno w ich budowie wyodrębnić właściwą jaskinię, możliwe jest jedynie wskazanie partii przyotworowej. Są to też obiekty dość suche, a wilgoć, która tam czasami panuje pochodzi z zewnątrz (opady). Zatem obiekty te mogą raczej pełnić rolę kryjówek przejściowych, a nie typowych zimowisk.

Z uwagi na powyższe uwarunkowania, reprezentatywność oceniono jako A (doskonałą). Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B) – ocena została obniżona z uwagi na obecność zanieczyszczeń oraz konieczność zabezpieczenia obiektów przed penetrowaniem przez ludzi. Natomiast powierzchnia względna została oszacowana na C. Ocena ogólna – B.

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Acidofilne lasy bukowe stanowią najczęściej spotykany typ siedliska leśnego w Górach Kamiennych – zajmują powierzchnię 647,66 ha (2,69% powierzchni obszaru, natomiast powierzchnia względna – ocena C). Dominuje w nich buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, choć w niektórych płatach notuje się także udział sadzonego świerka pospolitego *Picea abies*. Runo jest ubogie w gatunki – dominują w nim kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, nercznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana* lub szerokolistna *D. dilatata*. Częsty jest udział gatunków obcych, takich jak napastnica purpurowa *Digitalis purpurea* oraz niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* (miejscami masowo). Pomimo tego typ siedliska jest typowo wykształcony (reprezentatywność – ocena A). Siedlisko reprezentowane w obszarze przez płyty o różnym stopniu zachowania - poprawy wymaga dostępność martwego drewna oraz w części płatów struktura przestrzenna drzewostanu, w związku z czym stan zachowania oceniono jako B. Z uwagi na ważną rolę biocenotyczną i duże powierzchnie płatów jest to istotny przedmiot ochrony w obszarze (ocena ogólna B).

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)

Żyzne lasy bukowe spotykane są o połowę rzadziej od kwaśnych buczyn – zajmują łączną powierzchnię 324,94 ha (1,35% powierzchni obszaru). Powierzchnia względna oszacowana została na ocenę C. Często drzewostan jest zniekształcony wskutek podsadzeń jawora *Acer sp.*, jesionu *Fraxinus sp.* lub świerka *Picea sp.*, a miejscami nawet olchy *Alnus sp.* Od kwaśnych buczyn na badanym terenie różnią się masowym występowaniem przytulii wonnej *Galium odoratum*, a także obecnością kopytnika pospolitego *Asarum europaeum*, lilii złotogłów *Lilium martagon* i innych gatunków lasów eutroficznych. Siedlisko jest typowo wykształcone (reprezentatywność – ocena A). W obszarze występują płyty o różnym stopniu zachowania - poprawy wymaga dostępność martwego drewna oraz w części płatów struktura przestrzenna drzewostanu, w związku z czym stan zachowania oceniono jako B. Z uwagi na ważną rolę biocenotyczną i duże powierzchnie płatów jest to istotny przedmiot ochrony w obszarze (ocena ogólna B).

*9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*)

Jaworzyny Gór Kamiennych stanowią jeden z najważniejszych typów siedlisk leśnych pod względem bogactwa gatunkowego oraz (lokalnie) stopnia zachowania zespołów leśnych (ocena ogólna B). W obszarze zidentyfikowano płyty wykształcone w postaci nie opisywanej do tej pory w literaturze, tj. z udziałem licznych gatunków górskich, takich jak tojad dzióbaty *Aconitum variegatum*, jaskier platanolistny *Ranunculus platanifolius*, paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum* i inne. W związku z tym reprezentatywność została oceniona jako doskonała (ocena A). Stanowią ważną ostoję gatunków objętych ochroną gatunkową i ujętych w Czerwonej Księdze gatunków zagrożonych Dolnego Śląska. Doskonale zachowane są płyty w otoczeniu Rogowca, na Stożku Wielkim oraz na północnych stokach Dzikowca, natomiast na wielu innych stanowiskach notowano istotne zniekształcenia struktury i funkcji w tym zbiorowisku (stan zachowania - ocena B). Siedlisko zajmuje łączną powierzchnię 208,43 ha, co stanowi mniej niż 2% powierzchni siedliska w kraju (powierzchnia względna - ocena C).

*91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) Informacje na temat siedliska pochodzą z opracowań Świerkosz, Reczyńska 2012 oraz Świerkosz, Reczyńska 2015. Do siedliska 91D0 zaliczamy szereg różnych typów zbiorowisk leśnych występujących na torfach wysokich i przejściowych, w których dominować mogą świerk *Picea sp.*, sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, sosna błotna (drzewokosa) *Pinus xrhaetica*, kosodrzewina *Pinus mugo*, brzoza omszona *Betula pubescens*, a nawet brzoza brodawkowata *Betula pendula* i olsza czarna *Alnus glutinosa*. Poza zbiorowiskami o dobrze udokumentowanej charakterystyce syntaksonomicznej zaliczać tu należy także m.in.: „trudne do ujęcia fitosocjologicznego bagienne lasy na torfach, cechujące się dominacją brzozy i sosny” oraz „lasz olszowe z sosną i brzozą i z mezotroficznym runem z dominacją torfowców (uboższe skrzydło olsów

torfowcowych)". W Górach Kamiennych mamy do czynienia głównie z takimi zaburzonymi postaciami, trudnymi do jednoznacznej identyfikacji fitosocjologicznej. W analizowanych płatach można zauważyć wyraźne nawiązania zarówno do torfowcowych olesów i łągów górskich *Piceo-Alnetum*, jak i do bagiennych świerczyn górskich zespołów *Sphagno-Piceetum* oraz *Bazzanio-Piceetum*. Część płatów, nawiązujących do *Piceo-Alnetum*, charakteryzuje się dominacją w drzewostanie olchy czarnej, często ze współdominującym świerkiem *Picea abies* oraz udziałem sosny zwyczajnej i brzozy omszonej. Z uwagi na silne prześwietlenie drzewostanu bogata jest warstwa krzewów, składająca się głównie z podrostu ww. drzew. W runie dominują – w różnych proporcjach - trzcinnik owłosiony *Calamagrostis villosa* lub turzycza odległokłosa *Carex remota*. Licznie występują także (5-10% pokrycia) gatunki takie jak: skrzyp leśny *Equisetum sylvaticum*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum*, jeżyna *Rubus fruticosus* agg., sit rozpierzchły *Juncus effusus*, mietlica psia *Agrostis canina*, śmiałek darniowy *Deschampsia caespitosa*, borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, lepiężnik biały *Petasites albus*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, przytulia błotna *Galium palustre*, ostrożeń błotny *Cirsium palustre*, pępawa błotna *Crepis paludosa*, niezapominajka górska *Myosotis nemorosa*. W warstwie mszystej występują miejscami masowo torfowce: *Girgensohnia Sphagnum girgensohnii*, błotny *Sphagnum palustre* i/lub kończysty *Sphagnum fallax* oraz płonnik pospolity *Polytrichum commune*. W miejscach, gdzie występują nasadzenia świerka na podłożu torfowym i występuje silne zacienienie dominują torfowce oraz mszaki, natomiast ww. gatunki roślin naczyniowych stanowią domieszkę. Liczniej występują tu gatunki siedlisk borowych, jak *Vaccinium myrtillus*, nerecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa* czy szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, a także siewki świerka. Płaty te występują zarówno w bezpośrednio badanych wydzieleniach pod Liścem, jak i w płatach stwierdzonych pod Turpiną i na Lesistej Małej. W związku z powyższym reprezentatywność oceniono jako B (dobra).

Ocena ogólna – C, w tym:

Powierzchnia siedliska w obszarze to 15,8 ha, zatem jest skrajnie niewielka (powierzchnia względna – C).

Stan zachowania siedliska w obszarze – ocena B, przy stopniu zachowania struktury II i stopniu zachowania funkcji II.

*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)

Siedlisko często spotykane zarówno w postaci pasowych zadrzewień wierzbowych lub olchowych towarzyszących ciekom, jak i w formie łągów źródliskowych. W runie zaznacza się obecność gatunków ziołoroślowych, takich jak lepiężnik różowy *Petasites hybridus*, świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, podgrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*. W związku z tym reprezentatywność została oceniona jako dobra (ocena B).

Najważniejsze i najlepiej zachowane ciągi łągów wierzbowych występują w dolinach Ścinawki, Zadrnej, nad potokiem płynącym do Sokołowca oraz na północny wschód od Mieroszowa.

Całkowita powierzchnia siedliska w obszarze to 114,96 ha (poniżej 2% krajowych zasobów siedliska; powierzchnia względna – ocena C). Składają się na nią niewielkie powierzchniowo płaty rozproszone w całym obszarze.

Stan zachowania siedliska został oceniony jako C (średni lub zdegradowany), przede wszystkim z uwagi na wiek drzewostanów oraz niewielki udział martwego drewna.

Powyższe uwarunkowania są powodem nadania siedlisku oceny ogólnej C.

GATUNKI ZWIERZĄT

MINOGI

1096 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

W trakcie prac terenowych stwierdzone wyłącznie pojedyncze osobniki tego gatunku, w związku z czym nie kwalifikuje się on do uznania za przedmiot ochrony obszaru (populacja – ocena D).

BEZKRĘGOWCE

6177 Modraszek telejus *Phengaris (Maculinea) teleius*

Populacja gatunku w Górach Kamiennych jest niewielka, stanowi znikomy procent populacji w Polsce.

Modraszek telejus związany jest z rośliną pokarmową – krwiściągą lekarską *Sanguisorba officinalis* i może wykazywać większe wymagania (niż modraszek *nausitoides*) w doborze gospodarza – gatunku mrówki, z którą żyje w symbiozie. Związany jest z łąkami trzęślicowymi i wilgotnymi.

Ocena ogólna C, w tym:

populacja – ocena C (wg danych szacunkowych);

stan zachowania - ocena B (elementy siedliska w kilku miejscach w stanie średnim lub dobrym – II);

izolacja – ocena C.

6179 *Modraszek nausitous* Phengaris (*Maculinea*) *nausithous*

Gatunek ten zajmuje znacznie większe powierzchnie w obszarze Natura 2000 Góry Kamienne niż *modraszek telejus* z uwagi na fakt, że znacznie lepiej radzi sobie ze zmianami w środowisku. Szacunkowo jednak, populacja Gór Kamiennych także stanowi poniżej 2% populacji krajowej (ocena populacji – C).

Ogólna ocena – B, w tym:

Stan zachowania - ocena B, w tym stopień zachowania siedlisk: II elementy zachowane w kilku miejscach w średnim lub dobrym stanie (łąki trzęślicowe i selernicowe), w niektórych lokalizacjach siedliska uprawiane w sposób niekorzystny dla gatunku.

Izolacja: ocena – C.

1060 *Czerwończyk nieparek* *Lycaena dispar*

Sytuacja tego gatunku w Górach Kamiennych (podobnie jak w całych Sudetach i w kraju) na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat (dane zebrane do 2012 r.) uległa znacznej poprawie. Wcześniej był to gatunek bardzo rzadki, zajmujący wyłącznie siedliska mocno wilgotne i nieprzekształcone. Dziś motyl ten stał się wyjątkowo tolerancyjny, znakomicie radzi sobie w miejscach suchych i zadowala się znacznie uboższymi warunkami. W ostatnich latach obecność drugiego pokolenia stała się regułą, niegdyś była rzadkością. Szacunkowo oceniono, że liczebność populacji obszaru w stosunku do liczebności populacji krajowej jest znikoma (populacja – ocena C). Gatunek związany jest także ze środowiskami torfowisk niskich, dolin rzek czy starorzeczami. Obecnie obserwowany w środowiskach suchych, w tym także ruderalnych, co związane jest ze składaniem jaj w takich właśnie miejscach.

Ocena ogólna – B, w tym:

Stan zachowania – ocena B, w tym stopień zachowania siedlisk: II (w biotopach Gór Kamiennych dostępne są gatunki szczytów niezbędne dla *czerwończyka*, znajdują się one jednak pod dużą presją sukcesji innych roślin, które są obcym elementem w składzie flory tych środowisk).

Izolacja - ocena C.

SSAKI

Źródła danych dotyczących nietoperzy: Furmankiewicz i in. 2012; Warchałowski 2015.

1303 *Podkowiec mały* *Rhinolophus hipposideros*

Gatunek jest istotnym przedmiotem ochrony w obszarze. Jego zimowiska w sztolniach w Uniemyślu (Sztolnia w Uniemyślu I, Sztolnia w Uniemyślu III, Sztolnia w Uniemyślu – za domem) są najważniejszymi zimowiskami w tej części Sudetów.

Stan zachowania gatunku w obszarze oceniono jako C (średni lub zdegradowany), w tym:

stopień zachowania cech siedliska gatunku: III - ze względu na możliwość niekontrolowanej penetracji przez ludzi zimowisk w okresie hibernacji oraz zły stan (możliwość zasypiania się) otworu wlotowego największego zimowiska, jakim jest Sztolnia w Uniemyślu III. Podkryterium możliwość odtworzenia oceniono jako możliwe przy średnim nakładzie środków z uwagi na fakt, iż możliwe jest zabezpieczenie wejścia do sztolni, np. poprzez zamontowanie kraty, jak również możliwe jest zabezpieczenie osuwiska.

Liczebność gatunku w sztolniach w Uniemyślu utrzymuje się na w miarę stałym poziomie, z lekką tendencją wzrostową (maksymalnie stwierdzono 6 osobników w 2013 r.), w związku z czym populację oceniono na C.

Brak jest znanych letnich schronień gatunku na terenie obszaru. Izolacja – ocena B. W związku z powyższym, gatunkowi nadano ocenę ogólną C.

1308 *Mopek Barbastella barbastellus*

Podczas badań w 2013 r. zarejestrowano tylko jeden przelot mopka w lesie koło miejscowości Grzmiąca.

Wcześniejsze obserwacje kilku osobników w Mieroszowie nie zostały potwierdzone podczas kontroli w 2013 r. (może to wynikać z faktu, że jest to gatunek, który często zmienia kryjówki). W trakcie monitoringu zimowisk w 2013 r. nie obserwowano zimujących osobników (w 2012 r. w Jaskini z Rondami hibernował jeden osobnik). W 2015 r. na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu przeprowadzono 3 zimowe liczenia w obrębie jaskiń w Kochanowie (11 obiektów). Stwierdzono wówczas zimowanie gatunku w Jaskini z Filarami (1 osobnik). Nie potwierdzono rozrodu tego gatunku w obszarze.

Mając na względzie powyższe, nadano następujące oceny:

Ocena ogólna – C, w tym:

Populacja – ocena C (poniżej 2% populacji krajowej);

Stan zachowania C, w tym: stopień zachowania cech siedliska gatunku III (elementy średnio zachowane lub częściowo zdegradowane), z uwagi na znaczną penetrację zimowisk gatunku oraz możliwość odtworzenia – co jest możliwe przy średnim nakładzie środków.

Izolacja – ocena C, ponieważ populacja nie jest izolowana.

1321 *Nocek orzęsiony* *Myotis emarginatus*

Gatunek jest ważnym przedmiotem ochrony w obszarze. Stwierdzone zimowiska znajdują się w okolicach

Uniemyśla i Okrzeszyna (Sztolnia w Uniemyślu I, Sztolnia w Uniemyślu III, Sztolnia w Uniemyślu – za domem, Sztolnia w Bajkowym Lesie koło Okrzeszyna).

Stan zachowania gatunku w obszarze oceniono jako C (średni lub zdegradowany), w tym:

stopień zachowania cech siedliska gatunku: III - ze względu na możliwość niekontrolowanej penetracji przez ludzi zimowisk w okresie hibernacji oraz zły stan (możliwość zasypania się) otworu wlotowego największego zimowiska, jakim jest Sztolnia w Uniemyślu III. Podkryterium możliwość odtworzenia oceniono jako możliwe przy średnim nakładzie środków z uwagi na fakt, iż możliwe jest zabezpieczenie wejścia do sztolni, np. poprzez zamontowanie kraty, jak również możliwe jest zabezpieczenie osuwiska.

Liczebność gatunku w sztolniach w Uniemyślu utrzymuje się na w miarę stałym poziomie - maksymalnie stwierdzono (w 2013 r.) 9 osobników. Brak jest znanych letnich schronień gatunku na terenie obszaru.

Populacja została więc oszacowana na ocenę C. Na podstawie obserwacji osobnika zaobrazkowanego w Republice Czeskiej i odnalezionego w Sztolni w Uniemyślu III, można przypuszczać, że obszar ma również znaczenie dla czeskiej populacji gatunku; może to być również dowód na ekspansję gatunku w kierunku północnym. Izolacja – ocena B.

1323 Nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*

Gatunek jest regularnie obserwowany w Sztolni Rycerskiej. W 2013 r. obserwowano również jednego osobnika w Jaskini Rozdroże. W okresie letnim tylko raz (w 2005 r.) odłowiono gatunek w miejscowości Grzędy Górne nad zalewem ośrodka rekreacyjnego (Furmankiewicz 2005). Nie potwierdzono rozrodu gatunku w obszarze.

Ocena ogólna – C, w tym:

Populacja – ocena C, z uwagi na fakt, iż gatunek stwierdzany był rzadko i były to pojedyncze osobniki;

Stan zachowania – C, w tym stopień zachowania cech siedliska gatunku oceniono na stopień III (ze względu na możliwość niekontrolowanej penetracji obiektów stanowiących zimowiska), przy czym stopień trudności ich odtworzenia oceniono jako możliwy przy średnim nakładzie środków.

Izolacja – ocena C, ponieważ populacja nie jest izolowana.

1324 Nocek duży *Myotis myotis*

W trakcie badań terenowych w 2013 roku gatunek stwierdzany był w 9 obiektach (zimowiskach): Jaskini z Filarami, Sztolni nad 6 Stawami, Sztolni Rycerskiej, Sztolni w Uniemyślu I, Sztolni w Uniemyślu II, Sztolni w Uniemyślu III, Sztolni w Uniemyślu – za domem, Sztolni w Okrzeszynie oraz w Sztolni w Bajkowym Lesie (Okrzeszyn). Zanotowano wówczas wzrost liczebności w porównaniu z rokiem 2012 prawie we wszystkich obiektach – wyjątek stanowiła Sztolnia w Uniemyślu II, gdzie liczebność utrzymała się na tym samym poziomie. Największymi zimowiskami gatunku w granicach obszaru są: Sztolnia w Uniemyślu I, Sztolnia Rycerska oraz Jaskinia z Filarami. Gatunek notowany był również w Jaskini z Filarami w 2015 r w trakcie badań wykonywanych na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. W okresie letnim kolonie rozrodcze obserwowano w kościele w Chełmsku Śląskim i Okrzeszynie. Podczas nasłuchów detektorowych zarejestrowano pojedyncze sekwencje echolokacyjne gatunku na 5 nowych stanowiskach (okolice 6 Stawów koło Starego Lesieńca, w lesie na Górze Lipowiec koło Lubawki, na Przełęczy Strażnicze Naroże, w miejscowości Łączna oraz w lesie na Górze Drogosz koło Łącznej).

Ocena ogólna – B, w tym:

Ocena populacji – C;

Stan zachowania – ocena B, z uwagi na liczbę stwierdzonych zimowisk w obszarze. Stan zachowania zimowej populacji gatunku nie jest doskonały z uwagi na możliwość niekontrolowanej penetracji przez ludzi obiektów będących zimowiskami, natomiast stan zachowania letniej populacji gatunku w obszarze jest trudny do oceny ze względu na brak potwierdzenia obecności kolonii rozrodczych.

Izolacja – ocena C (populacja nie jest izolowana).

1337 Bóbr *Castor fiber*

Bóbr został wsiedlony w granicach obszaru kilkanaście lat temu (przed 2000 rokiem), a jedna rodzina została wsiedlona na terenie Nadleśnictwa Glinik w 2011 r. Gatunek nie stanowi przedmiotu ochrony (ocena populacji – D) z uwagi na fakt, iż w obszarze stwierdzano wyłącznie pojedyncze stanowiska (na Ścinawce), a populacja jest niestabilna i liczy 4 – 8 osobników.

1355 Wydra *Lutra lutra*

Gatunek stwierdzany jest dość równomiernie na terenie całego obszaru Natura 2000. Zajmuje większość dostępnych siedlisk, jednak ich jakość jest w dużej mierze pogorszona ze względu na przeprowadzone w przeszłości prace regulacyjne na ciekach wodnych, które na niektórych odcinkach spowodowały wieloletni zanik roślinności wysokiej na skarpach brzegowych. Obecne są jednak fragmenty pozbawione zabudowy hydrotechnicznej lub renaturalizujące się, które umożliwiają lokalizowanie kryjówek naziemnych (gęste zarośla wierzbowe, łęgi o bogatym podszycie i roślinności zielnej) i podziemnych (naturalne skarpy

brzegowe, korzenie drzew na skarpach brzegowych). W północnej części obszaru (okolice Grzęd Górnych) obecny jest także niewielki kompleks stawów hodowlanych wykorzystywany przez gatunek. Istotnym dla gatunku siedliskiem poza ciekami wodnymi są także okresowe rozlewiska, oczka wodne i inne miejsce występowania płazów (głównie żaby trawnej *Rana temporaria* i ropuchy szarej *Bufo bufo*).

Ocena ogólna – C, w tym:

Populacja – ocena C (poniżej 2% populacji krajowej);

Stan zachowania – ocena B (stopień zachowania cech siedliska gatunku – II) z uwagi na wskazane wyżej uwarunkowania;

Izolacja – ocena C (populacja nie jest izolowana).

PŁAZY

1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Reprezentatywność – ocena D (gatunek nie stanowi przedmiotu ochrony w obszarze).

W obszarze zlokalizowano 8 stanowisk rozrodczych, z czego 6 stanowisk rozrodczych znajduje się w okolicach wsi Lipienica, a dwa – silnie izolowane od pozostałych – w okolicach Unisławia. Populacja w okolicach wsi Lipienica ma lepszy stan zachowania i lepsze perspektywy ochrony na przyszłość, gdyż znajduje się tu dosyć dużo - jak na warunki górskie - zbiorników wodnych, w związku z czym nie dochodzi do typowej dla tego gatunku w górach izolacji.

W poprzednich wersjach SDF wykazywane były siedliska przyrodnicze 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*); *6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alyso-Sedion*) i gatunki 1084 *Pachnica* dębowa *Osmoderma eremita*, 1145 *Piskorz* *Misgurnus fossilis* (z oceną D) – w 2019 Komisja Europejska zaakceptowała usunięcie ich z listy przedmiotów ochrony w obszarze

* gwiazdką oznaczono siedliska i gatunki priorytetowe

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
L	A01		b
H	K02.01		b
H	B02.04		b
M	A03.03		b
M	I01		b
L	A04.01.01		b
L	A04.03		b
M	J03.01		b
M	I02		b
L	K02.02		b
L	B02.02		b
L	F03.02.03		b
L	G01.04		b
L	G05.04		b
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie

kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. URS Polska Sp. z o.o. Dokumentacja Planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038 w województwie dolnośląskim. 2. Iakushenko D. 2015. Ekspertyza przyrodnicza obszaru Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038. Raport z badań nad szatą roślinną w najbliższym otoczeniu otworów jaskiń siedliska 8310 na stanowisku Jaskinie w Kochanowie. Opracowanie wykonane na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Rudy M., Dziuba C. 2007. Cenne torfowisko wysokie w Zaworach koło Chełmska Śląskiego. Przyroda Sudetów 10: 51-54. Świerkosz K., Szczęśniak E. 2011 Ocena występowania w Polsce siedliska przyrodniczego 6190 siedliska przyrodniczego 6190 - murawy naskalne z kostrzewą bładą (*Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis*) na podłożach bezwapiennych. 3. Świerkosz K., Reczyńska K. 2015. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony w obszarze Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038 w zakresie siedliska przyrodniczego *91D0 bory i lasy bagienne. Opracowanie wykonane na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. 4. Warchałowski M. 2015. Ekspertyza przyrodnicza obszaru Natura 2000 Góry Kamienna PLH020038. Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania 8310. Opracowanie wykonane na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. 5. Warchałowski M. 2015. Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania 8310, Jaskinie w Kochanowie, obszar Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038. Raport z prac terenowych. Opracowanie wykonane na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. 6. Warchałowski M. 2015. Ekspertyza przyrodnicza obszaru Natura 2000 Góry Kamienna PLH020038. Raport chiropterologiczny - Jaskinie w Kochanowie. Opracowanie wykonane na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu. 7. Warchałowski M. 2015. Chiropterologiczny raport z prac terenowych, obszar Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038, Jaskinie w Kochanowie. Opracowanie wykonane na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL04	4.42	PL02	0.09	PL03	25.15

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL02	Kruczy Kamień	*	0.05
PL02	Głazy Krasnoludków	+	0.04
PL04	Zawory	*	4.42
PL03	Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich	*	25.15

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu
Adres:	Polska Tadeusza Kościuszki 82 50-441 Wrocław
Adres e-mail:	sekretariat.wroclaw@rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒	Tak	Nazwa: Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Kamienne ustanowiony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Kamienne PLH020038 (Dz. Urz. Woj. Doln., poz. 4024 Link: http://edzienniki.duw.pl/duw/#/legalact/2014/4024/
☐	Nie, ale jest w przygotowaniu	
☐	Nie	

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020038

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)

--

